

SILABUS I LËNDËS – GJUHËSI GJENERATIVE

Të dhëna bazike të lëndës	
Njësia akademike:	Fakulteti i Filologjisë
Titulli i lëndës:	Gjuhësi gjenerative
Programi:	Gjuhë dhe Letërsi Shqipe
Niveli:	Bachelor
Statusi lëndës:	Obligative
Viti i studimeve:	Viti IV/ S8
Numri i orëve në javë:	2+1
Vlera në kredi – ECTS:	4
Koha / lokacioni:	Universiteti “Ukshin Hoti” – Fakulteti i Filologjisë
Mësimdhënësi i lëndës:	Prof. asoc. dr. Xhafer Beqiraj
Të dhënat kontaktuese:	xhafer.beqiraj@uni-prizren.com
Përshkrimi i lëndës:	Objekt i gjuhësisë gjenerative është gramatika univesale (GU). Lënda e Gjuhësisë gjenerative është një hyrje në sintaksën e modelit teorik të quajtur teori e parimeve dhe e parametrave, teori e gramatikës gjenerative që fillon me Noam Çomskin. Teoria e parimeve dhe parametrave është ndër modelët më të mira për t'i kuptuar veçoritë e sintaksës së gjuhëve natyrore. Hulumtimet kognitive kanë dëshmuar se secili fëmijë lind me një gramatikë të brendshme universale, e cila është pjesë konstitutive e sistemit të trurit të njeriut (njerëzve), prandaj të gjitha gjuhët janë të ndërtuara mbi parime të njëjta, ato dallohen për nga parametrat specifikë, të cilët secila gjuhë i ka dhe i bëjnë ato të ndryshme nga njëra -tjetra. Në këtë kurs mësimor do të shtjellohen parimet themelore universale gjuhësore dhe specifikat dhe parametrat e gjuhëve njerëzore. Në këtë kurs mësimor do të trajtohen tema, si: kushtet e lindjes së gjuhësisë gjenerative; konceptet bazë të teorisë linguistike gjenerative: kompetencë, performancë, kreativitet, gramatikalitet, noramtivitet, duke vijuar me strukturën sipërfaqësore dhe strukturë e thellë. Në kuadër të materialit të kësaj lëndë do të flitet për fazat e gramatikës gjenerative; gramatikën e strukturës së sintagmës; rregullat transformuese, programin “parime dhe parametra”; përbërësit e gramatikës; teorinë X-bar; sintagmat me koka funksionale (koncepti “valencë”); teorinë e drejtimit; teorinë e roleve tematike (koncepti “argument” dhe “plotës”); teorinë e rasës; teorinë e lidhjes; programin minimalist; hipotezën leksikaliste dhe morfologjinë eptimore.
Qëllimi i lëndës:	Lënda ka për qëllim që studentët: - të fitojnë njohuri themelore për gjuhësinë gjenerative; - të fitojnë njohuritë e nevojshme për çështje të sintaksës së shqipes, parë në kuadrin e gramatikës gjenerative; - të fitojnë dije për teorinë e gjuhësisë gjenerative dhe të dinë se çka e veçon dhe e çka karakterizon këtë teori gjuhësore, krahasur me gjuhësinë tradicionale; - të fitojnë njohuri për konceptet gjenerative pa të cilat nuk mund të hyhet në analiza gjuhësore gjenerative: argument, plotës, valencë, role tematike (role theta) etj.; - të fitojnë njohuri për të analizuar fjalitë e shqipes sipas teorisë X-bar.

	- të fitojnë dije për strukturën e sintagmës dhe për llojet e saj; - të njohin teoritë e gjuhësisë gjenerative dhe të jenë në gjendje për t'i zbatuar në praktikë; - të fitojnë dije që të jenë në gjendje për të bërë dallimin mes një gramatike tradicionale dhe gramatikës gjenerative.		
Rezultatet e të nxënit:	Pas përfundimit të këtij kursi, studentët: ▪ përdorin njohuritë e fituara nga gjuhësia gjenerative; ▪ shpjegon konceptet e gjuhësisë gjenerative; ▪ zbatojnë teorit dhe konceptet e gjuhësisë gjenerative edhe në gramatikën e shqipes, si: sintagmë, valencë, argument, plotës etj.; ▪ përdorin njohuritë e fituara nga gjuhësia gjenerative në analizën sintaksore të shqipes; ▪ analizojnë strukturën e fjalive të gjuhës shqipe sipas teorive dhe koncepteve të gjenerativizmit; ▪ krahasojnë sintaksën tradicionale të shqipes me sintaksën gjenerative; ▪ aplikojnë njohuritë themelore të fituara nga gjuhësia gjenerative, si p.sh.: sintagmë, valencë, argument, plotës, teori e rasësë, teori e lidhjes dhe teori e përshtatjes etj.		
Ngarkesa e studentit (duhet të korrespondoj me rezultatet e të nxënit të studentit)			
Aktiviteti	Orë	Ditë/javë	Gjithsej
Ligjërata	2	15	30
Ushtrime teorike/laboratorike	1	15	15
Punë praktike	1	5	5
Kontaktet me mësimdhënësin/konsultimet	1	5	5
Ushtrime	1	1	1
Kolokuiume, seminare	1	5	5
Detyra të shtëpisë	2	5	10
Koha e studimit vetanëk të studentit (në bibliotekë ose në shtëpi)	2	5	10
Përgatitja përfundimtare për provim	2	5	10
Koha e kaluar në vlerësim (teste,kuis,provim final)	1	5	5
Projektet, prezantimet	1	4	4
Totali			100 orë (4 ECTS)
Metodologjia e mësimdhënies:	Gjatë realizimit të orës praktikohen metoda bashkëkohore: interaktive, puna në grup, puna individuale, diskutime, analiza, duke e bërë studentin pjesëmarrës aktiv jo vetëm në ushtrime, por edhe në ligjërata.		
Metodologjia e vlerësimit:			

	ECTS-sistemi europian i transferimit dhe procesi i akumulimit të kredive, është një sistem i orientuar kah studenti dhe paraqet vlefshëm e ngarkesës së tij për të arritur objektivat e një lënde (kursi) ose programi të caktuar të studimit. Ngarkesa e studentit sipas ECTS bazohet në kohën që nevojitet për t'i kompletuar aktivitetet e planifikuara rreth një lënde (kursi), siç janë: pjesëmarrja në ligjërata, aktiviteti dhe pjesëmarrja në ushtrime, puna në terren, përgatitja e projekteve dhe plankonspekteve, prezantimet dhe mbajtjet e orëve, punime seminarike, , puna e pavarur në bibliotekë ose në shtëpi, përgatitja përfundimtare e provimit, koha e kaluar në provim dhe parametra të tjerë. Lënda e Gjuhësisë[gjenerative ka 4 ECTS, dmth, 100 orë pune. 1. Pjesëmarrje në ligjërata 10 % 2. Vlerësime e aktiviteteve në klasë 10 % 3. Punime seminarike dhe detyra të ndryshme 20 % 4. Provimi me shkrim (përfundimtar) 60 %
Literatura	
Literatura primare:	Noam Çomski, <i>Struktura sintaksore</i> , Dituria, Tiranë, 2011 (përkth. Blerta Topalli). Rami Memushaj, <i>Gjuhësia gjenerative</i> , shblu, Tiranë, 2008. Josif Mita, <i>Hyrje në sintaksën gjenerative</i> , Shpresa, Prishtinë, 2005. G. Graffi, <i>Ç'është gramatika gjenerative</i> , Toena, Tiranë, 2008.
Literatura shtesë:	Noam Çomski, <i>Gjuha dhe problemet e njohjes</i> , Toena, Tiranë, 2007 (përkth. Blerta Topalli). Josif Mita, <i>Hyrje në sintaksën gjenerative</i> , Shpresa, Prishtinë, 2005. Xhafer Beqiraj, <i>Funksionet semantiko-sintaksore të mbiemrit në gjuhën shqipe</i> , Mirgeeralb, Tiranë, 2016.

Plani i dizajnuar i mësimi:		
Java	Ligjërata	Ushtrime
<i>Java e parë:</i>	Shpalosja e programit; Kushtet e lindjes së gjuhësisë gjenerative.	Ushtrime lidhur me lindjen e gjuhësisë gjenerative.
<i>Java e dytë:</i>	Veçoritë e strukturalizmit amerikan: Franc Boasi, Eduard Sepir, Leonard Blumfeld.	Ushtrime për veçoritë e strukturalizmit.
<i>Java e tretë:</i>	Deskriptivizmi amerikan.	Ushtrime për deskriptivizmin amerikan.
<i>Java e katërt:</i>	Ndihmesat e Z. Harrisit dhe Hoketit; gjuhësia gjenerative – N. Çomski.	Ushtrime për ndihmesat e gjenerativistëve.

<i>Java e pestë:</i>	Konceptet fonologjike dhe gramatikore: fonemë, morfemë, fjali.	Ushtrime për konceptet fonologjike dhe gramatikore.
<i>Java e gjashtë:</i>	Konceptet bazë të teorisë linguistike: kompetencë, performancë, kreativitet, gramatikalitet, pranueshmëri.	Ushtrime në lidhje me konceptet bazë të gjenerativizmit.
<i>Java e shtatë:</i>	Struktura sipërfaqësore dhe struktura e thellë.	Ushtrime për strukturën e thellë dhe sipërfaqësore.
<i>Java e tetë:</i>	Test gjysmësemestral.	Përgatitje për test.
<i>Java e nëntë:</i>	Gramatika universale; fazat e gramatikës universal.	Ushtrime për fazat e gramatikës universale.
<i>Java e dhjetë:</i>	Sintaksa gjenerative transformuese.	Ushtrime për Sintaksën gjenerative transformuese
<i>Java e njëmbëdhjetë:</i>	Gramatika e strukturës së sintagmave.	Ushtrime për sintagmat.
<i>Java e dymbëdhjetë:</i>	Rregullat transformuese.	Ushtrime për rregullat transformuese.
<i>Java e trembëdhjetë:</i>	Programi “parime dhe parametra”; përbërësit e gramatikës.	Ushtrime për programin “parime dhe parametra”.
<i>Java e katërbëdhjetë:</i>	Teori X-bar; skemat X-bar të sintagmave me kokë leksikore.	Analizë për teorinë X-bar, sintagmat dhe koka leksikore.
<i>Java e pesëmbëdhjetë:</i>	Test gjysmësemestral II.	Përgatitje për test.
Politikat akademike dhe kodi i sjelljes		
Nuk do të ketë kurrfarë tolerime për huazim nga interneti apo kudo tjetër. Punimet e njëjta apo të ngjajshme gjithashtu do të ndëshkohen. Rekomandohet që punimet që dorëzohen të jenë të shkruara me kompjuter. Studentët duhet t’u përmbahen rregullave të përcaktuara sipas Statutit të UPZ-së dhe rregulloreve dhe vendimeve të miratuara nga Senati i UPZ-së dhe Këshillit Fakultetit. Pritet që secili student të vijë me kohë. Nga secili student pritet që të marrë pjesë në ligjërata dhe ushtrime. Për shkak të natyrës dhe mënyrës së mësimi në këtë lëndë, ardhja në mësim dhe pjesëmarrja aktive në diskutim është e domosdoshme. Mungesa e vazhdueshme rezulton me zbritjen e notës finale. Studentët janë të obliguar të kenë sjellje të mirë dhe të mbajnë qetësi, si dhe t’i shkyçin telefonat mobilë gjatë ligjëratave.		